

Banca Națională a României

Competitivitatea exporturilor românești: *quo vadis* ?

Elena Iorga, consilier

Direcția Studii Economice

București, 15 aprilie 2010

Structura prezentării

1. Cadrul conceptual al analizei
2. Rezultatele analizei
3. Competitivitatea prin preț
4. Competitivitatea non-preț
5. Concluzii

1. Cadrul conceptual al analizei

Conceptul de competitivitate (1)

- În sens larg, competitivitatea se referă la performanța economică a unei țări și implică analiza în termeni relativi a modului în care se înregistrează:
 - ✓ îmbunătățirea standardelor de viață
 - ✓ câștiguri de productivitate
 - ✓ stimularea și promovarea inovației

- În sens restrâns, conceptul se referă la competitivitatea prin preț pe plan internațional, măsurată prin indicatori de natura cursului de schimb efectiv (Trichet, 2009)

Analiza performanței exporturilor folosind metoda cotei de piață constante (1)

- Metodologie propusă de Tyszynski (1951), dezvoltată de Leamer & Stern (1970), Richardson (1971), Fagerberg & Sollie (1987), Loveridge & Selting (1998), Simonis (2000)
- Structura pe produse și destinații a exporturilor unei țări poate afecta dinamica exportului agregat și evoluția cotei de piață a unei economii:
 - ✓ specializarea pe produse poate favoriza mărfuri pentru care dinamica cererii este mai ridicată (scăzută) decât media
 - ✓ orientarea comerțului exterior poate favoriza piețe cu o dinamică peste (sub) medie
- Evoluția cotei de piață depinde însă și de măsura în care țara respectivă poate fi (sau nu) capabilă să concureze eficient cu oferta competitorilor

Analiza performanței exporturilor folosind metoda cotei de piață constante (2)

➤ Ecuația descompunerii variației cotei de piață:

$$g - g^* = \underbrace{\left[\sum_i \sum_j (\theta_{ij} - \theta_{ij}^*) g_{ij}^* \right]}_{\text{Efectul structural}} + \underbrace{\left[\sum_i \sum_j \theta_{ij} (g_{ij} - g_{ij}^*) \right]}_{\text{Efectul de competitivitate}}$$

unde:

g, g^* – modificarea procentuală a exporturilor din economia analizată, respectiv la nivel mondial

$\theta_{ij}, \theta_{ij}^*$ – ponderea bunului i către piața j în totalul exporturilor economiei analizate, respectiv la nivel mondial

g_{ij}, g_{ij}^* – modificarea procentuală a exporturilor economiei analizate, respectiv la nivel mondial, din bunul i către piața j în perioada t

Metoda cotei de piață constante: efectul structural

Se poate descompune în:

➤ **Efectul structurii pe produse:** $\sum_i (\theta_i - \theta_i^*) g_i^*$

- ✓ arată în ce măsură specializarea relativă a exporturilor unei țări este direcționată către produsele pentru care cererea la nivel mondial este mai dinamică

➤ **Efectul orientării geografice:** $\sum_j (\theta_j - \theta_j^*) g_j^*$

- ✓ arată în ce măsură specializarea pe anumite destinații corespunde piețelor de desfacere cu ritmuri de creștere superioare mediei la nivel mondial

➤ **Efectul structural mixt:** $\sum_i \sum_j \left[(\theta_{ij} - \theta_{ij}^*) - (\theta_i - \theta_i^*) \frac{\theta_{ij}^*}{\theta_i^*} - (\theta_j - \theta_j^*) \frac{\theta_{ij}^*}{\theta_j^*} \right] g_{ij}^*$

- ✓ termen rezidual care reflectă interacțiunea efectelor dintre structura exporturilor în funcție de produse și cea în funcție de distribuția geografică

Limitele metodei cotei de piață constante

- Efectele determinate în urma descompunerii cotei de piață a exporturilor diferă în funcție de:
 - ✓ nivelul de dezagregare a datelor pe produse și parteneri comerciali
 - ✓ alegerea perioadei de bază
- Realizarea analizei prin utilizarea exporturilor în termeni nominali nu permite determinarea unei distincții clare între contribuția volumului exporturilor și cea a prețurilor la creșterea cotei de piață
- Metoda este aplicată pe perioade de timp discrete deși structura exporturilor se schimbă continuu

Date utilizate

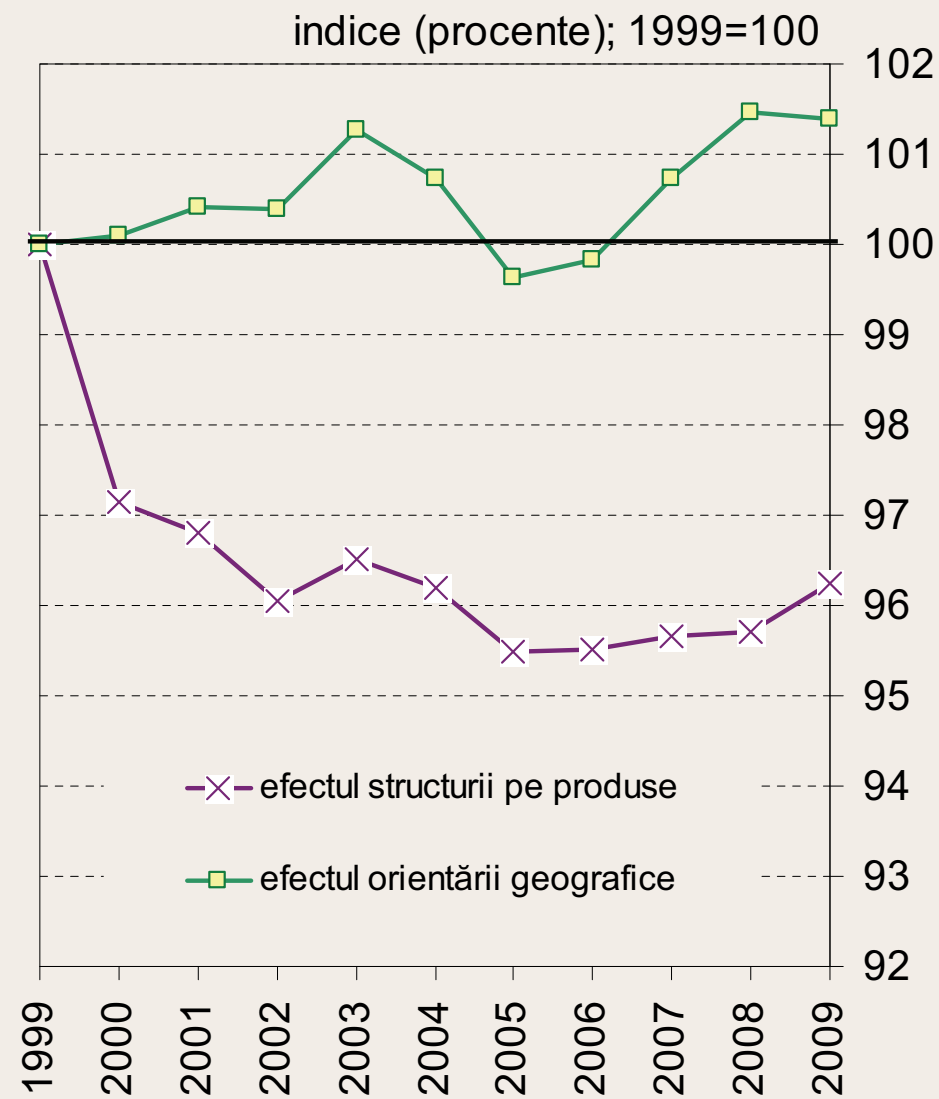
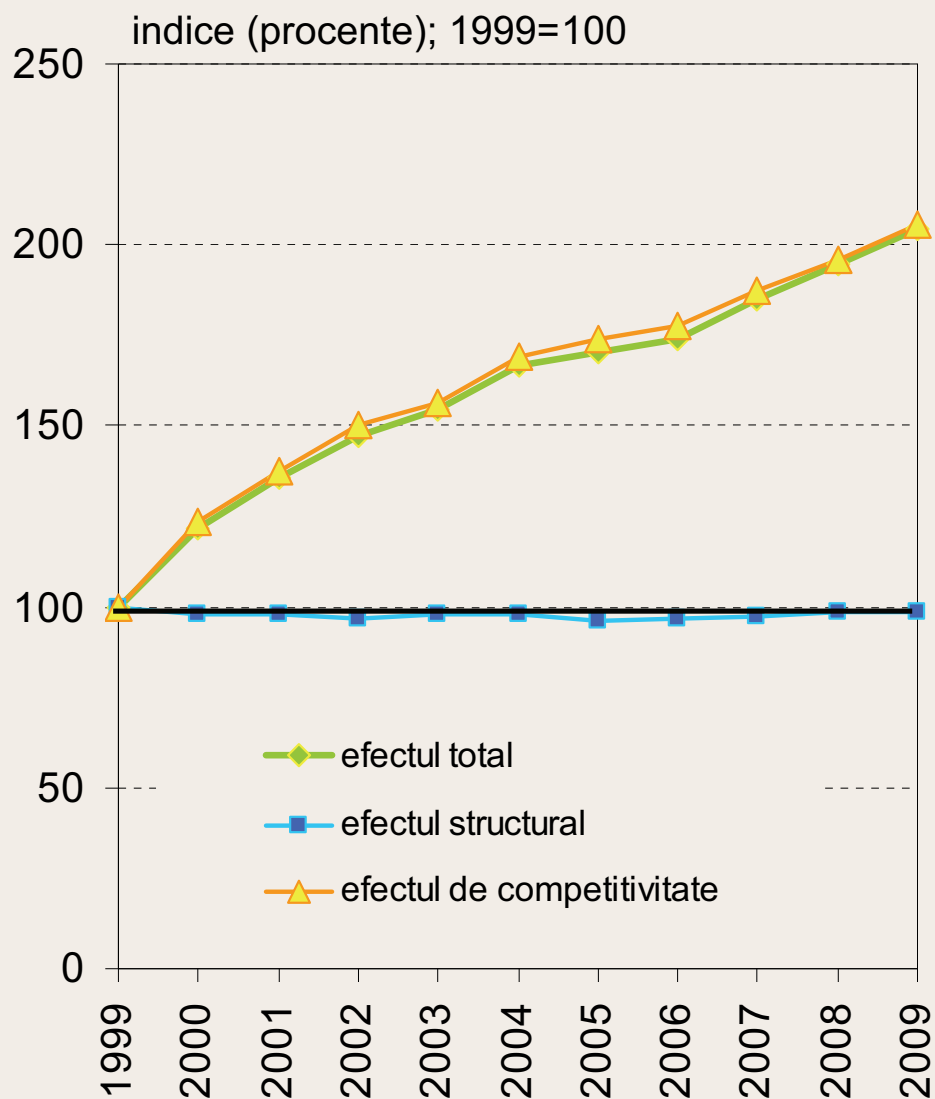
- Analiza s-a concentrat pe comerțul cu UE, exporturile totale pe plan mondial din formula inițială fiind substituite cu exporturile totale intracomunitare
- Au fost utilizate 37 de grupe de produse (nivelul cu două cifre al Clasificării Standard de Comerț Exterior) și 26 de piețe de desfacere (sursa: Eurostat)
- Gruparea în funcție de nivelul tehnologic s-a bazat pe clasificări similare realizate de BCE și OCDE

2. Rezultatele analizei

Efectul structural devine favorabil doar în ultimii trei ani

	2000-2003	2004-2006	2007-2009	2000-2009
Cota de piață medie în exporturi intra-UE27	0,54	0,71	0,89	0,7
Creștere medie exporturi RO (Rro)	19,7	15,7	5,93	14,4
Creștere medie exporturi UE27 (Reu27)	6,1	9,2	-4,19	3,9
<i>Efect total (ET) $ET=ES+EC=$ $= Rro-Reu27$</i>	13,7	6,5	10,1	10,4
<i>Efect structural (ES) $ES =$ $= EPr+Ept+EMx$</i>	-0,5	-0,5	0,7	-0,1
<i>Efectul structurii pe produse (EPr)</i>	-0,9	-0,3	0,3	-0,4
<i>Efectul orientării geografice (Ept)</i>	0,3	-0,5	0,5	0,1
<i>Efectul structural mixt (EMx)</i>	0,1	0,3	-0,1	0,1
<i>Efectul competitivității (EC)</i>	14,1	7,0	9,4	10,6

Efect de competitivitate dominant pe întreg intervalul analizat

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Efectul de competitivitate se manifestă mai ales în sectoare cu nivel tehnologic mediu și pe relația cu zona euro

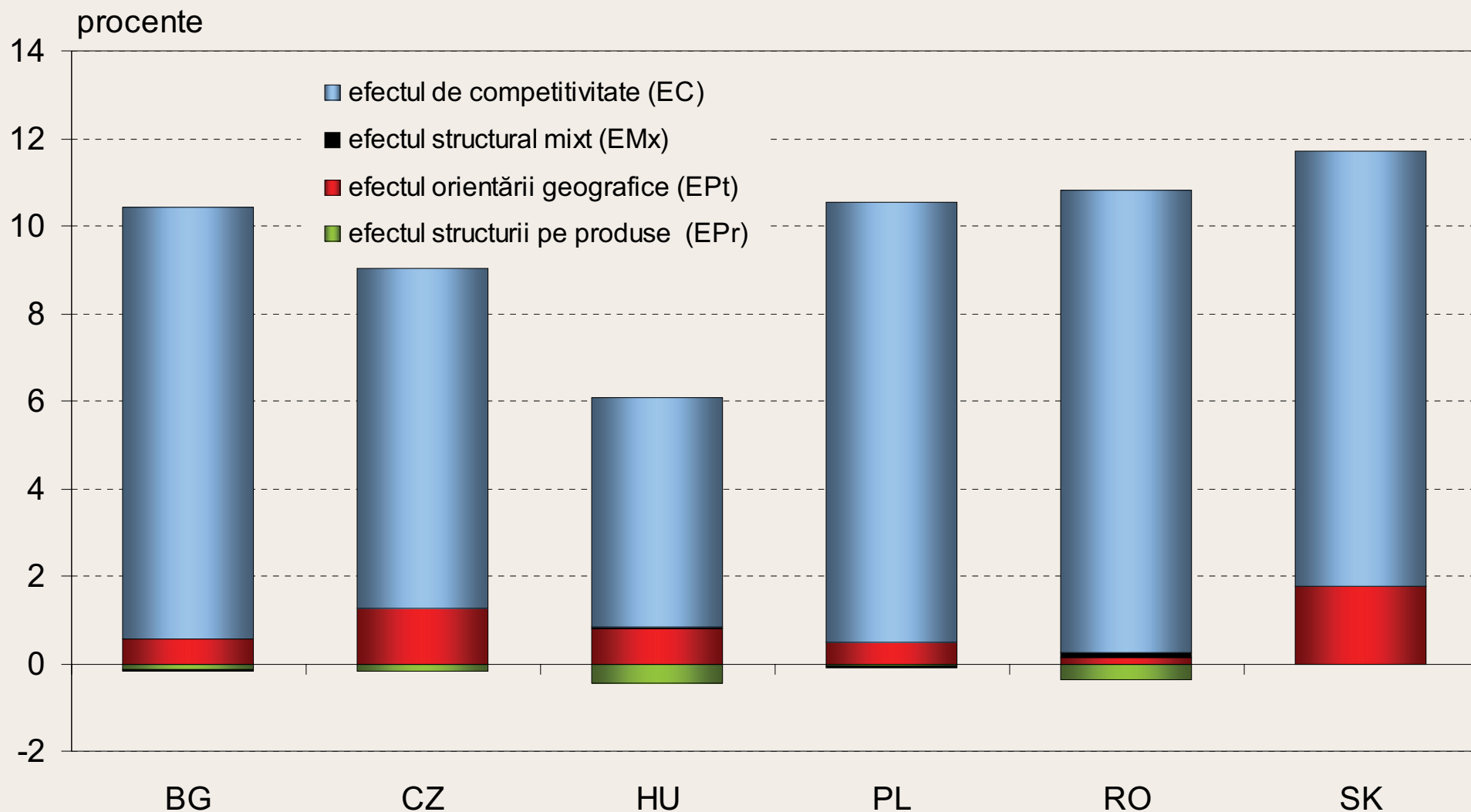
puncte procentuale

	2000-2003	2004-2006	2007-2009
Sectoare			
Nivel tehnologic scăzut	8,02	0,46	0,09
Nivel tehnologic mediu	2,72	3,87	5,58
Nivel tehnologic ridicat	3,39	2,63	3,74
TOTAL	14,13	6,96	9,41
Piețe de desfacere			
EA12	11,22	4,09	7,28
Noile state membre UE	0,91	2,58	2,05
Alte state membre UE	2,00	0,29	0,08

Notă: Contribuțiile sunt calculate ca diferență între rata de creștere a sectorului/pieței în România și în UE, multiplicată cu ponderea sectorului/pieței în exporturile României către UE.

Sursa: Eurostat, calcule BNR

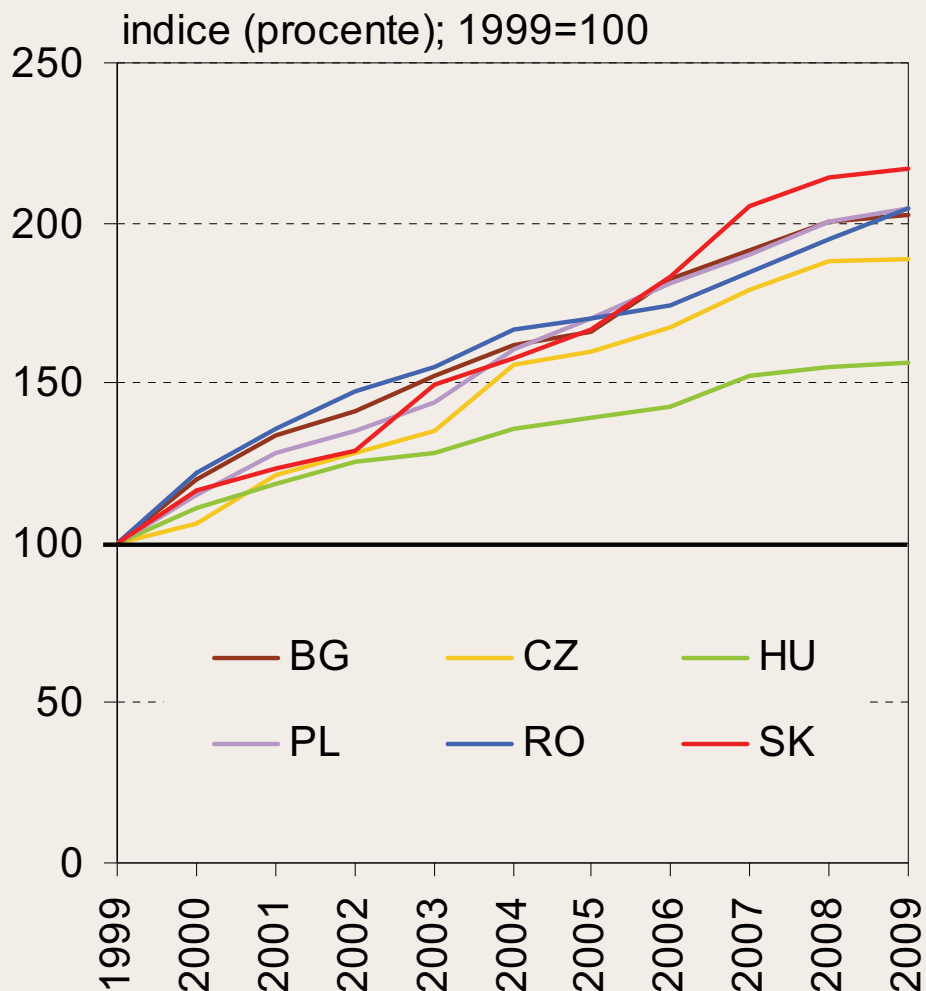
2000-2009: Efectul de competitivitate rămâne dominant și la nivel regional, însă componenta geografică este semnificativă

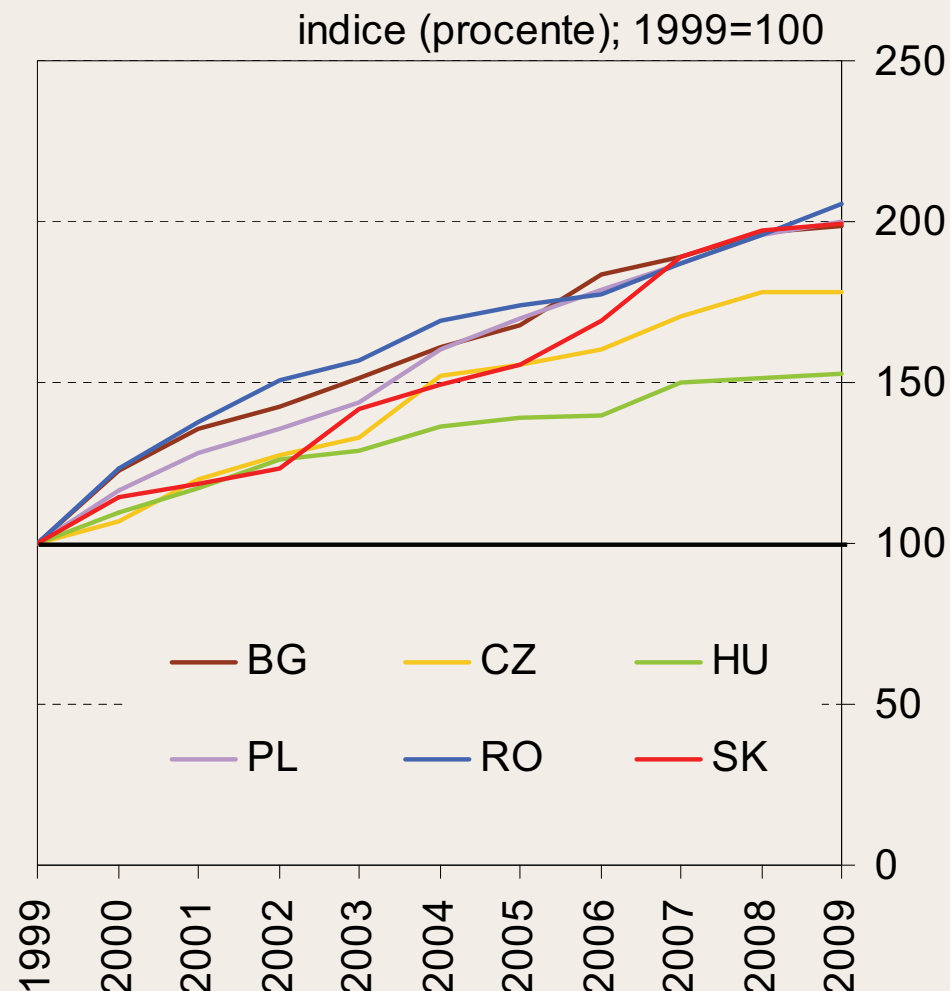
Sursa: Eurostat, calcule BNR

România recuperează în ultimii trei ani pierderile relative din perioada 2005-2006

Efectul total

Efectul de competitivitate

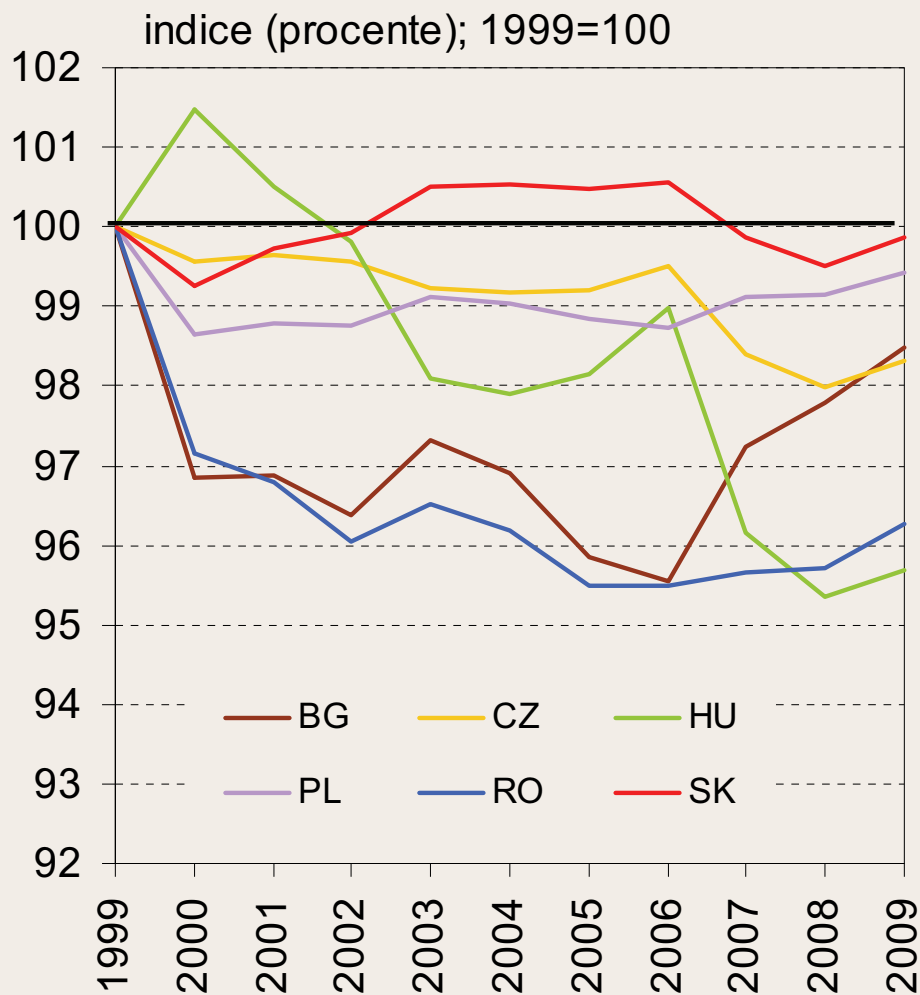

Sursa: Eurostat, calcule BNR

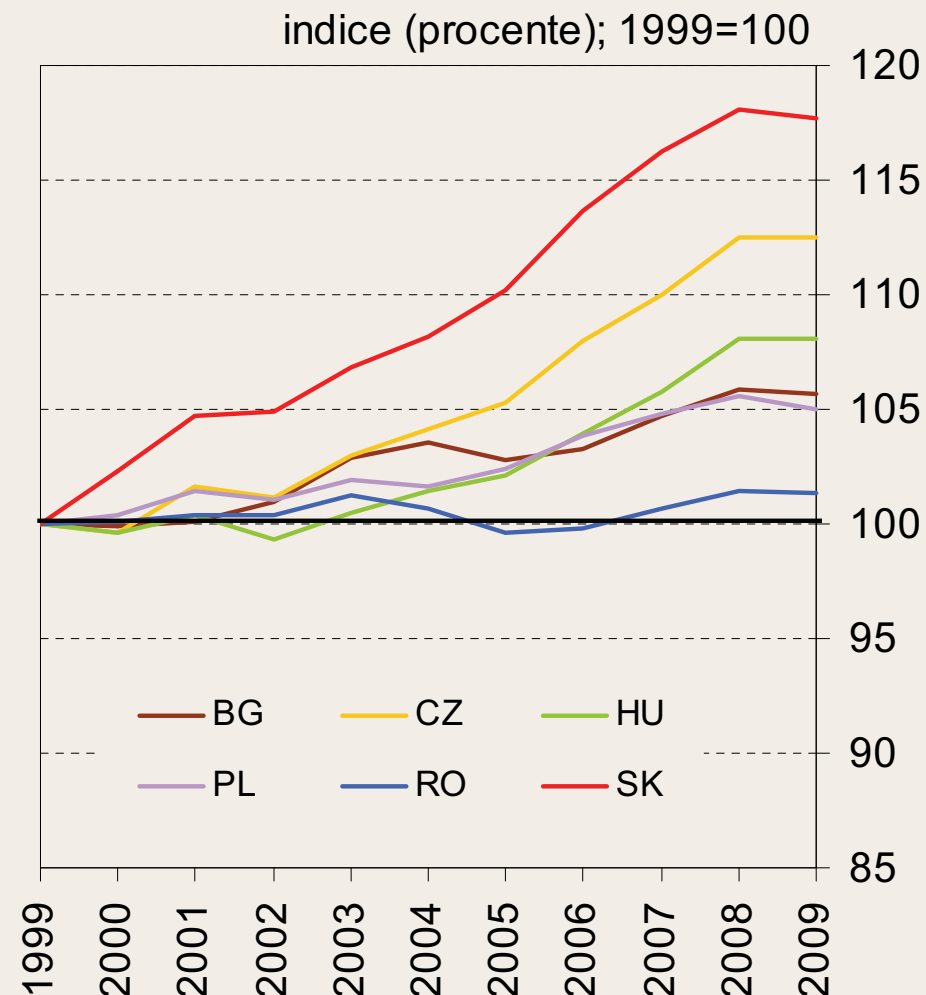

România: Poziție nefavorabilă din perspectiva ES pe întreg intervalul analizat

Efectul structurii pe produse

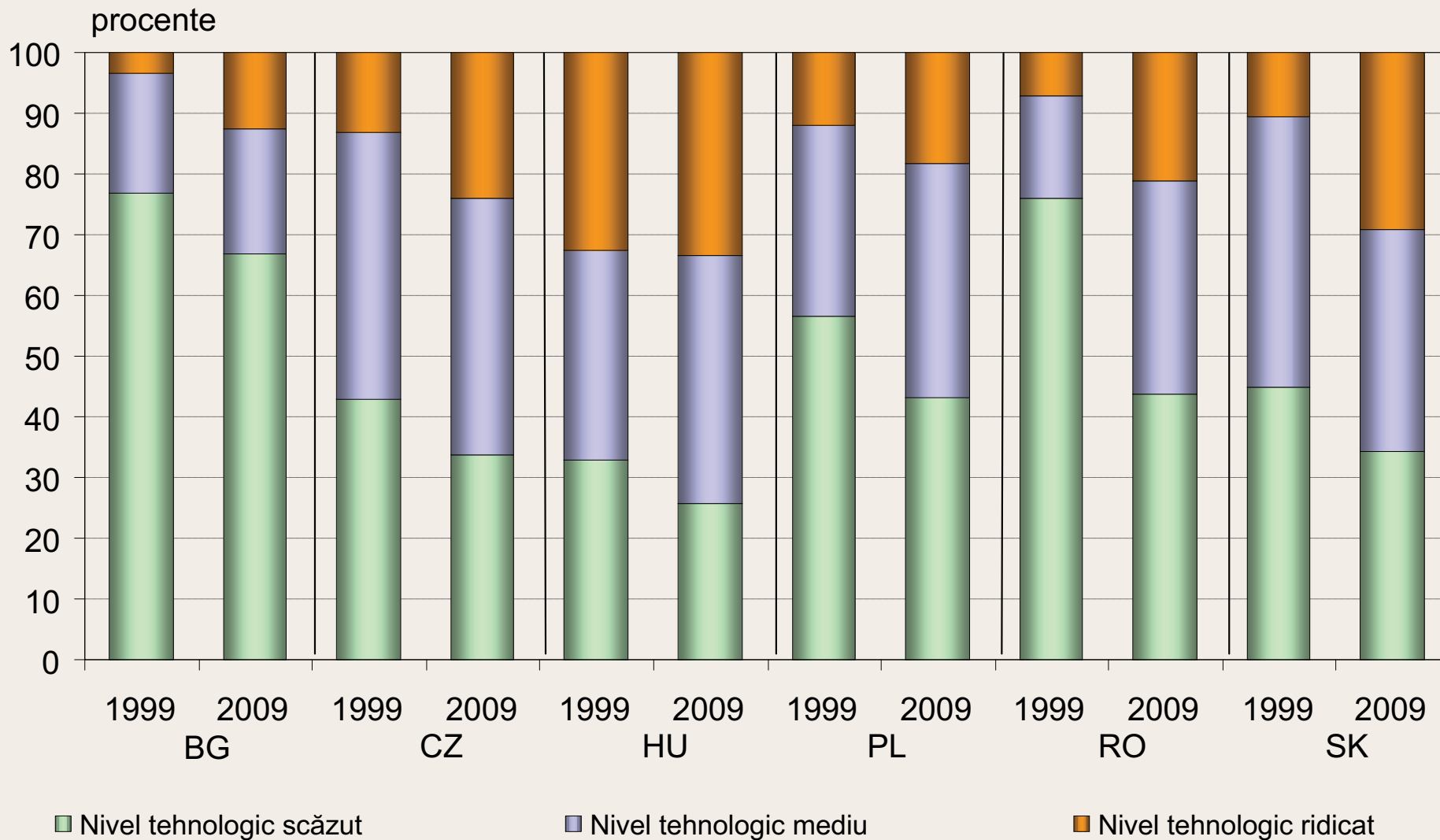
Efectul orientării geografice

Sursa: Eurostat, calcule BNR

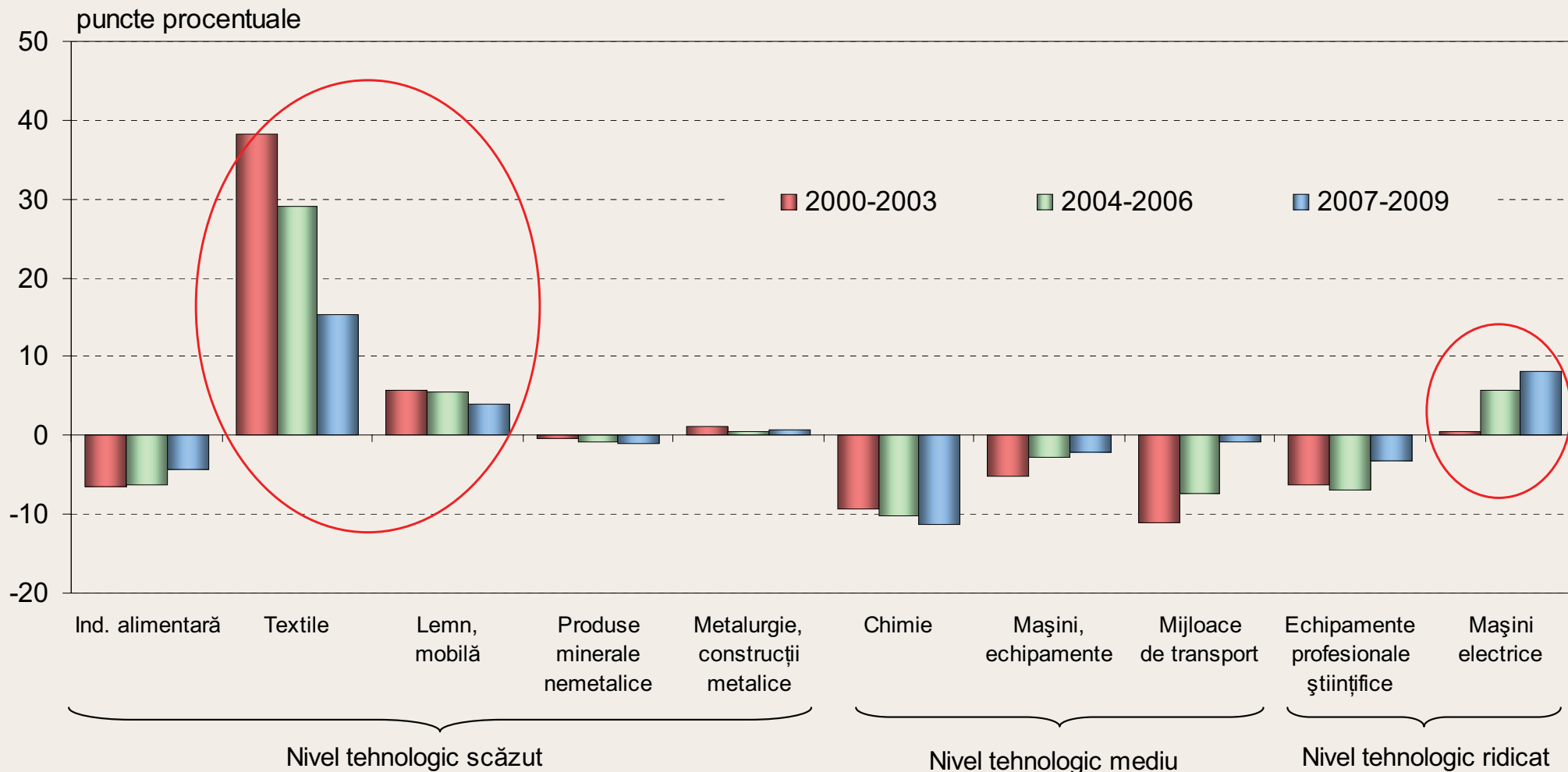

România: Modificări semnificative în structura exporturilor din perspectiva nivelului tehnologic, ...

Sursa: Eurostat, calcule BNR

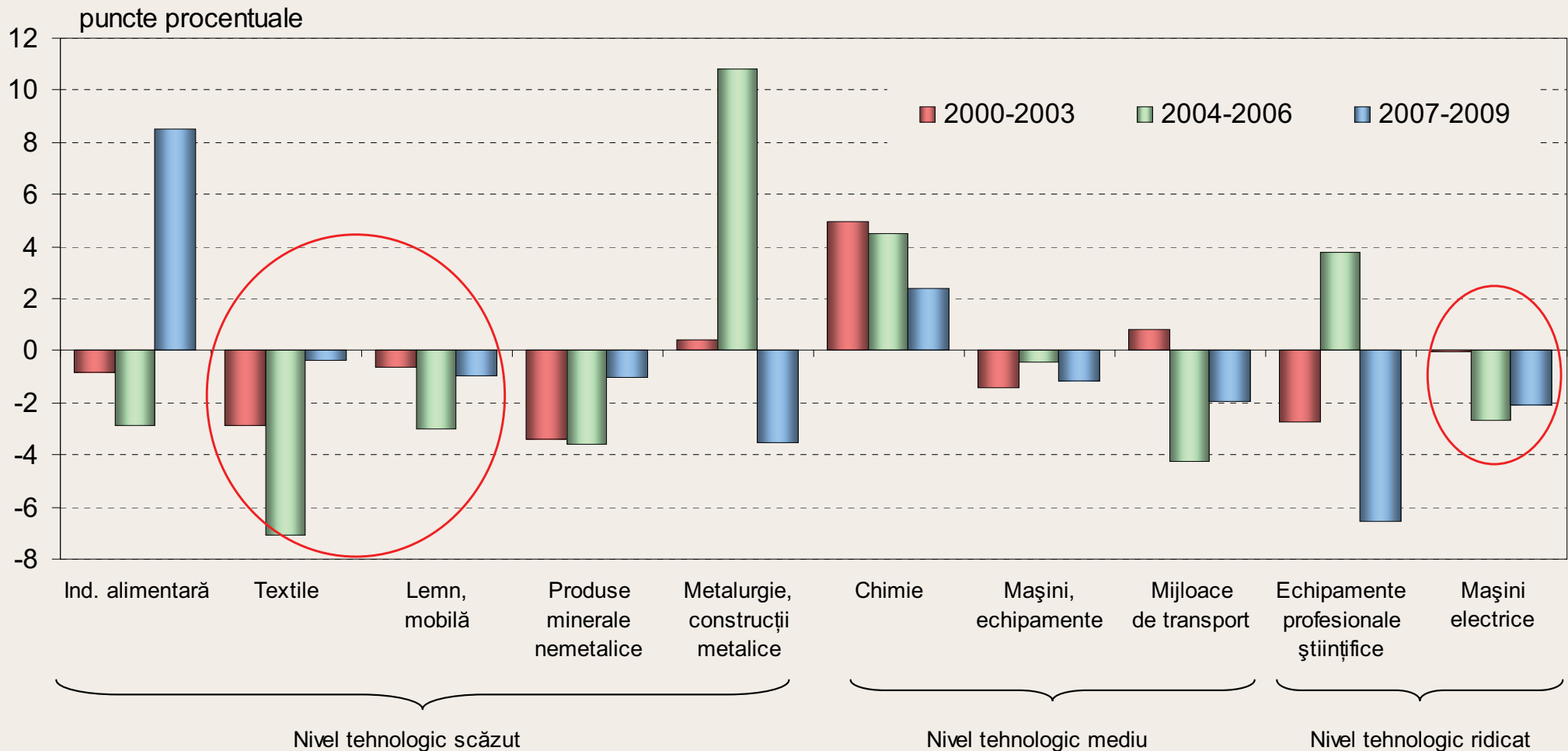
... însă industria textilă și a mobilei rămân mult mai bine reprezentate decât la nivelul agregat al exporturilor intracomunitare

Notă: Indicatorul este definit ca diferență între ponderea unui anumit sector în exporturile intracomunitare ale României și ponderea acestuia în exporturile intracomunitare ale UE27.

Sursa: Eurostat, calcule BNR

Evoluție nefavorabilă a sectoarelor în care sunt specializate exporturile românești

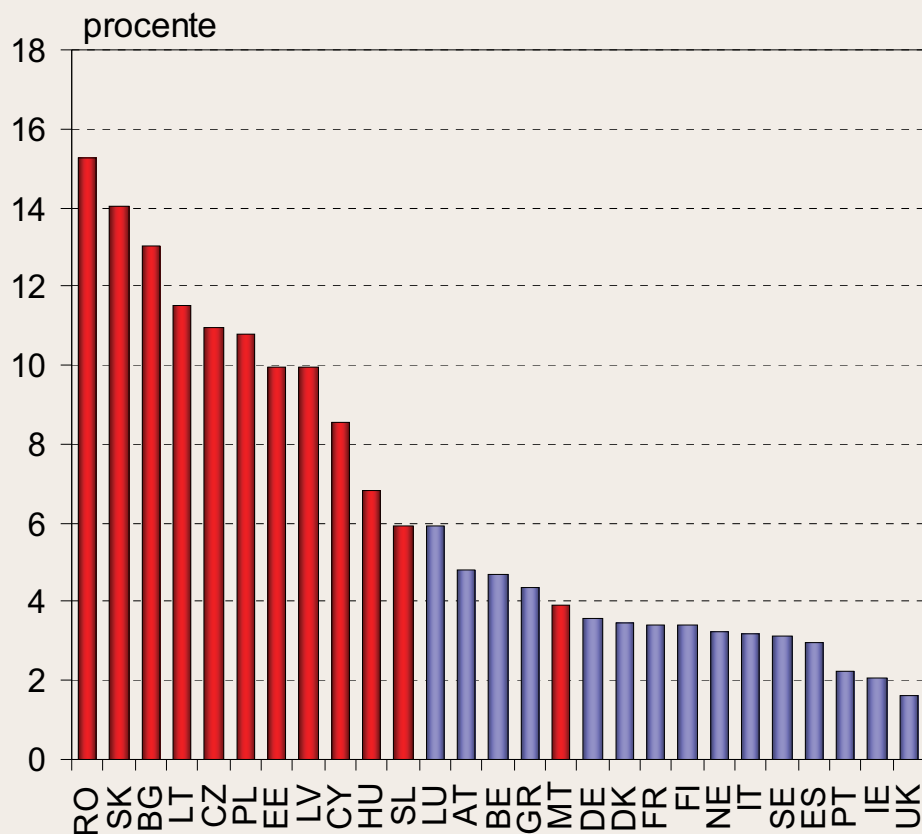

Notă: Indicatorul este definit ca diferență între rata de creștere a exporturilor UE27 dintr-un anumit sector și rata de creștere a exporturilor totale ale UE27.

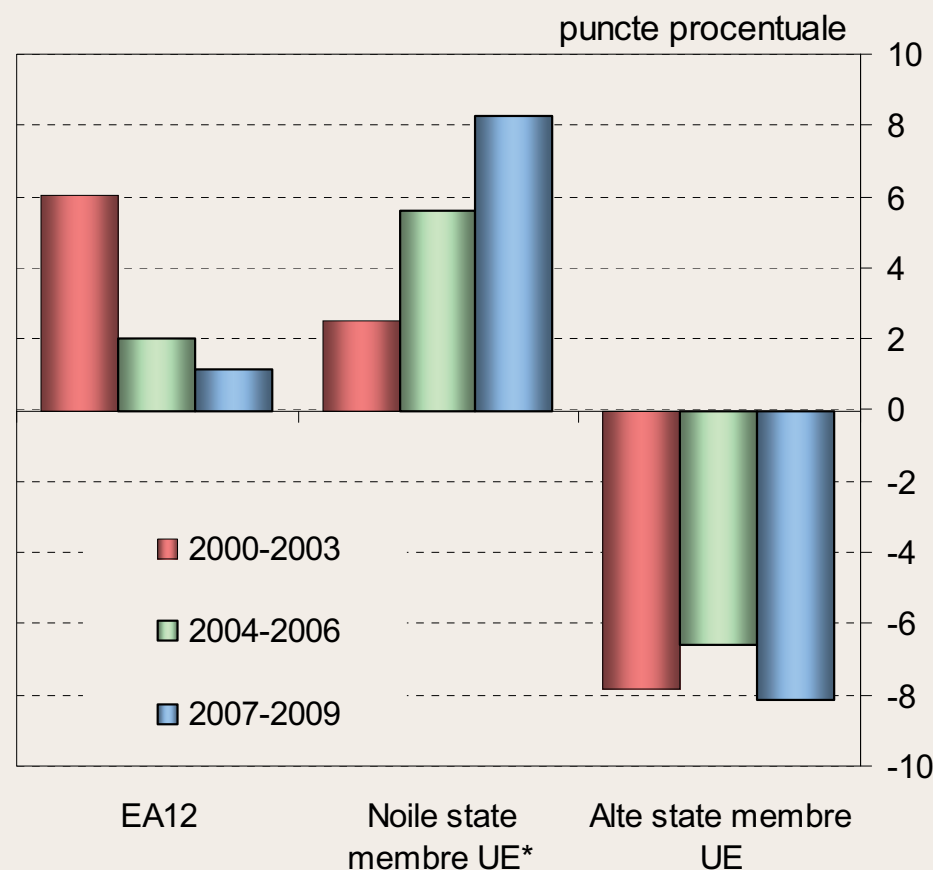
Sursa: Eurostat, calcule BNR

Tendință de creștere a importanței relative a piețelor noilor state membre ale UE în defavoarea zonei euro

Ritm mediu anual de creștere
a exporturilor intracomunitare ale UE27
2000-2009

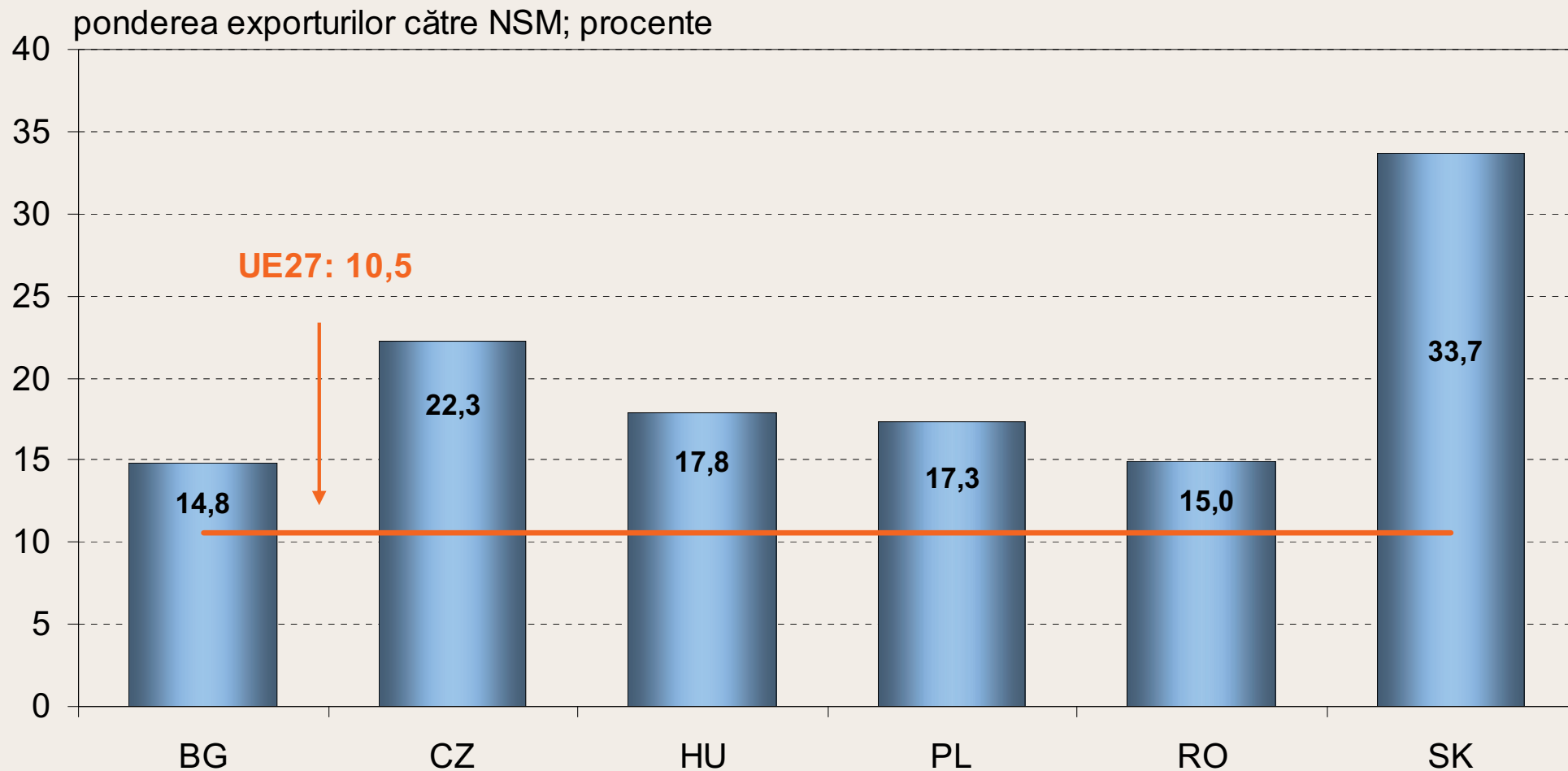
Diferențe RO-UE27 privind ponderea
deținută în exporturile intracomunitare
de o anumită piață

Sursa: Eurostat, calcule BNR

* exclusiv România

România exploatează în mai mică măsură dinamismul piețelor noilor state membre ale UE 2000-2009

Sursa: Eurostat, calcule BNR

3. Competitivitatea prin preț

Cursul de schimb efectiv ca măsură a competitivității (1)

➤ Cursul de schimb efectiv nominal (NEER)

- ✓ reflectă evoluția monedei unei țări în raport cu partenerii săi comerciali;
- ✓ reprezintă media ponderată a tuturor cursurilor bilaterale în funcție de importanța relativă a partenerilor comerciali:

$$NEER = \prod_{i=1}^n (S_i)^{w_i}$$

unde:

S_i – cursul de schimb nominal bilateral față de moneda din țara i

w_i – ponderea partenerului comercial i în totalul schimburilor comerciale

Cursul de schimb ca măsură a competitivității (2)

➤ Cursul de schimb real bilateral

- ✓ reprezintă cursul nominal bilateral ajustat cu diferențialul de inflație existent între cele două țări:

$$q_t \equiv s_t - p_t + p_t^*$$

unde:

q_t – cursul real de schimb

s_t – cursul nominal de schimb exprimat ca unități de monedă națională pe unitate de monedă străină

p_t – indicele prețurilor pe piața internă

p_t^* – indicele prețurilor pe piața externă

Notă: Toate variabilele sunt exprimate în logaritm natural.

Cursul de schimb ca măsură a competitivității (3)

- Cursul de schimb efectiv real (REER)
 - ✓ arată evoluția cursului de schimb nominal, ajustat cu diferențialul de inflație dintre o țară și partenerii săi comerciali;
 - ✓ reprezintă media ponderată a tuturor cursurilor reale bilaterale în funcție de importanța relativă a partenerilor comerciali:

$$REER = \prod_{i=1}^n (Q_i)^{w_i}$$

unde:

Q_i – cursul de schimb real bilateral față de moneda din țara i

w_i – ponderea partenerului comercial i în totalul schimburilor comerciale

REER – metodologie de calcul

- REER diferă în funcție de alegerea componentelor sale principale:
 - ✓ numărul țărilor partenere luate în considerare
 - ✓ modalitatea de ponderare utilizată
 - ✓ indicii de preț utilizați pentru obținerea cursului real bilateral
 - indicele prețurilor de consum (IPC)
 - indicele prețurilor de producție (IPP)
 - deflatorul PIB
 - costul unitar cu forța de muncă (ULC)
 - indicele prețurilor de export (sau al valorii unitare a exporturilor)
 - ✓ metoda de agregare (de regulă, media aritmetică/geometrică ponderată)

Alegerea deflatorului (1)

➤ Indicele prețurilor de consum

- ✓ frecvență lunară
- ✓ modalitatea de construire a indicelui este relativ uniformă între țări
- ✓ include prețurile bunurilor necomercializabile (în funcție de ponderea în coșul de consum)
- ✓ include prețurile bunurilor din import → subestimează îmbunătățirea competitivității ca urmare a deprecierii monedei

➤ Indicele prețurilor de producție

- ✓ frecvență lunară
- ✓ exclude prețurile serviciilor → măsură mai bună pentru bunurile comercializabile
- ✓ include însă și anumite bunuri necomercializabile
- ✓ față de IPC există diferențe mai mari în modalitatea de construire a indicelui în diferite țări → inconsistență în analiză
- ✓ include influența prețurilor bunurilor intermediare din import

Alegerea deflatorului (2)

➤ Deflatorul PIB

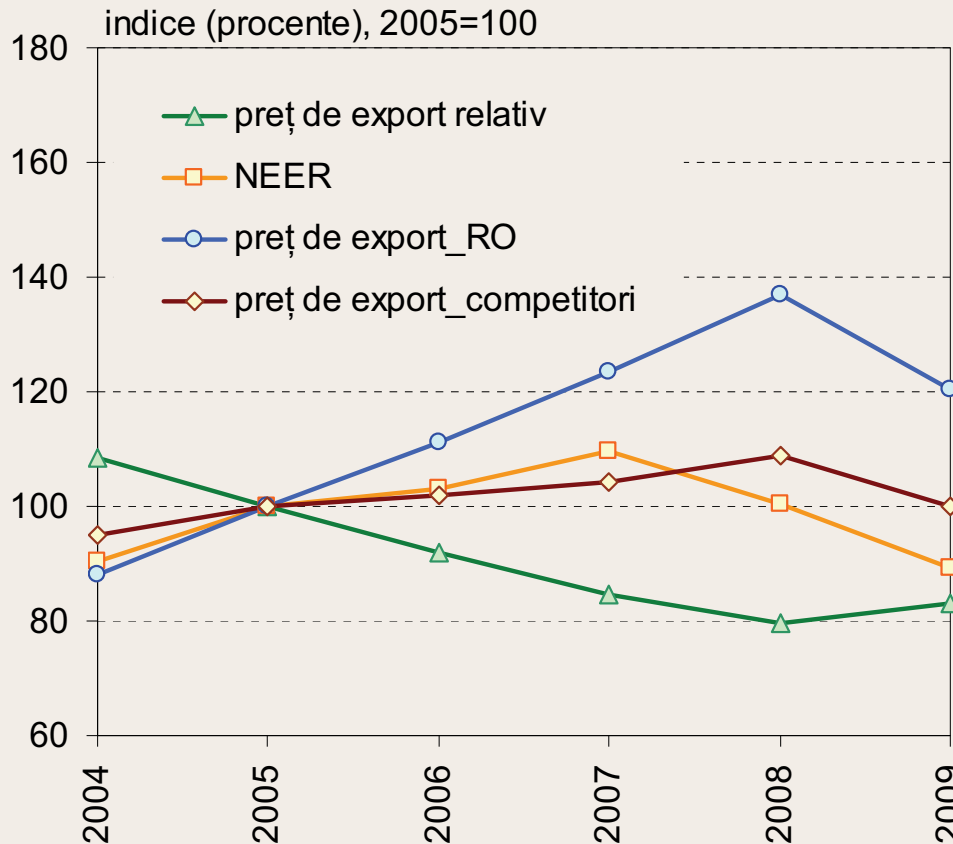
- ✓ frecvență trimestrială
- ✓ indice comparabil între țări
- ✓ include prețurile bunurilor necomercializabile

➤ Indicele costului unitar cu forța de muncă

- ✓ frecvență lunară
- ✓ include atât evoluția salariilor, cât și evoluția productivității muncii
- ✓ măsură incompletă a costului total
- ✓ nu ia în calcul rolul capitalului

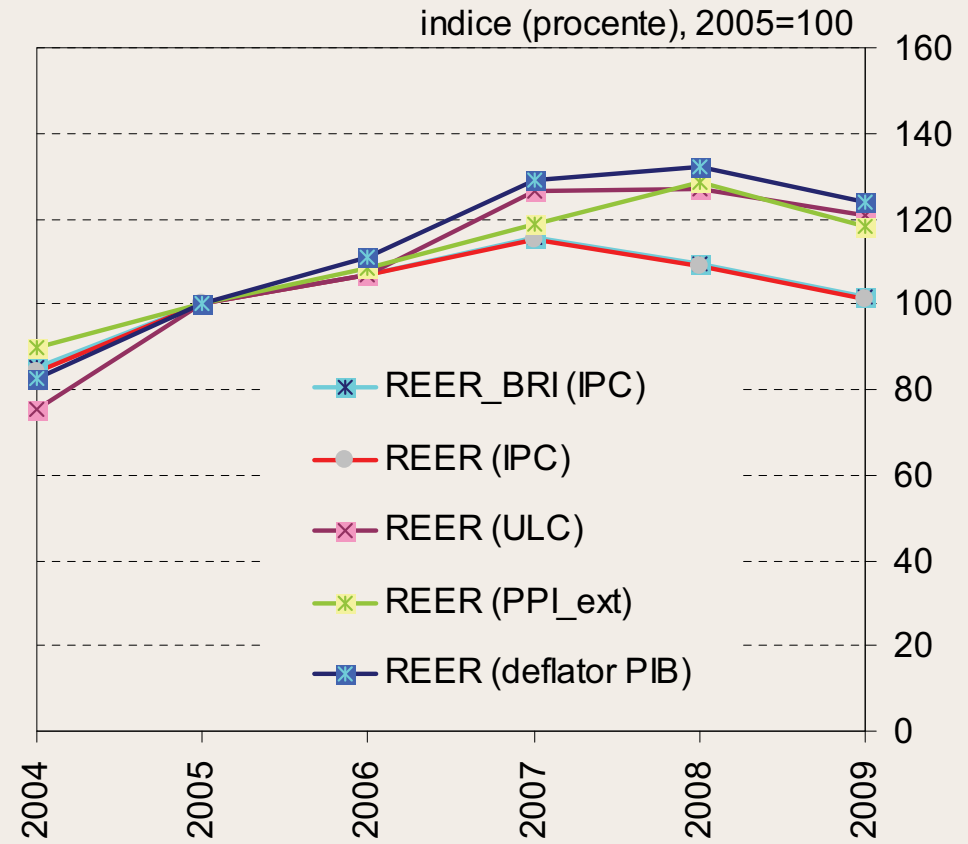
Competitivitatea prin preț: determinanți și măsuri alternative

Prețuri de export relative

Sursa: Eurostat

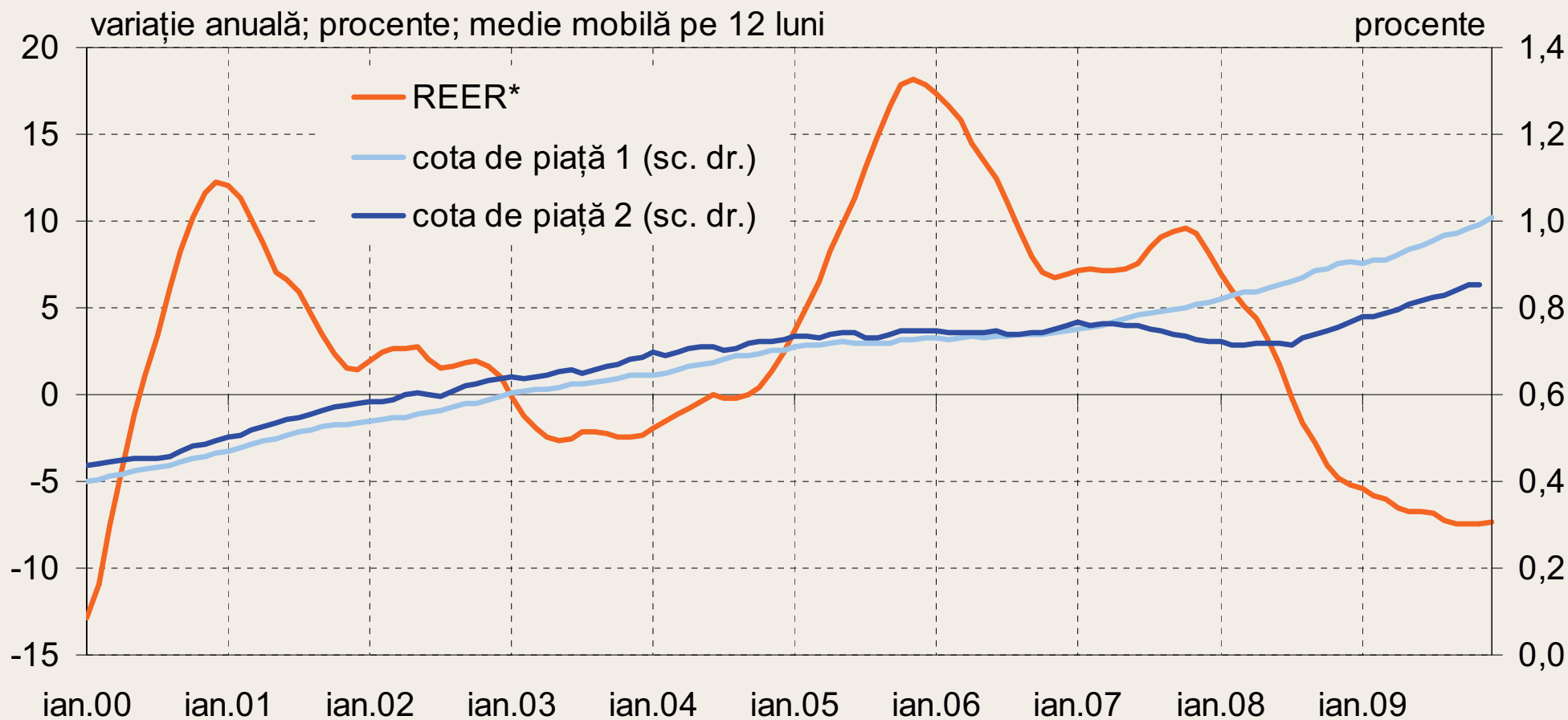
Curs de schimb efectiv

Sursa: BRI, INS, calcule BNR

Notă: Prețul de export relativ al României reprezintă raportul dintre prețul extern al competitorilor și prețul de export al României. Prețul de export al competitorilor este calculat ca o medie aritmetică, ponderată cu valoarea exporturilor, a prețurilor de export (exprimate în euro) practicate de principalii competitori (Bulgaria, Cehia, Polonia, Slovacia, Ungaria). Ca *proxy* pentru prețurile de export s-au folosit prețurile producției industriale pentru piața externă din industria prelucrătoare.

Cât de mult au contat perioadele de apreciere a REER?

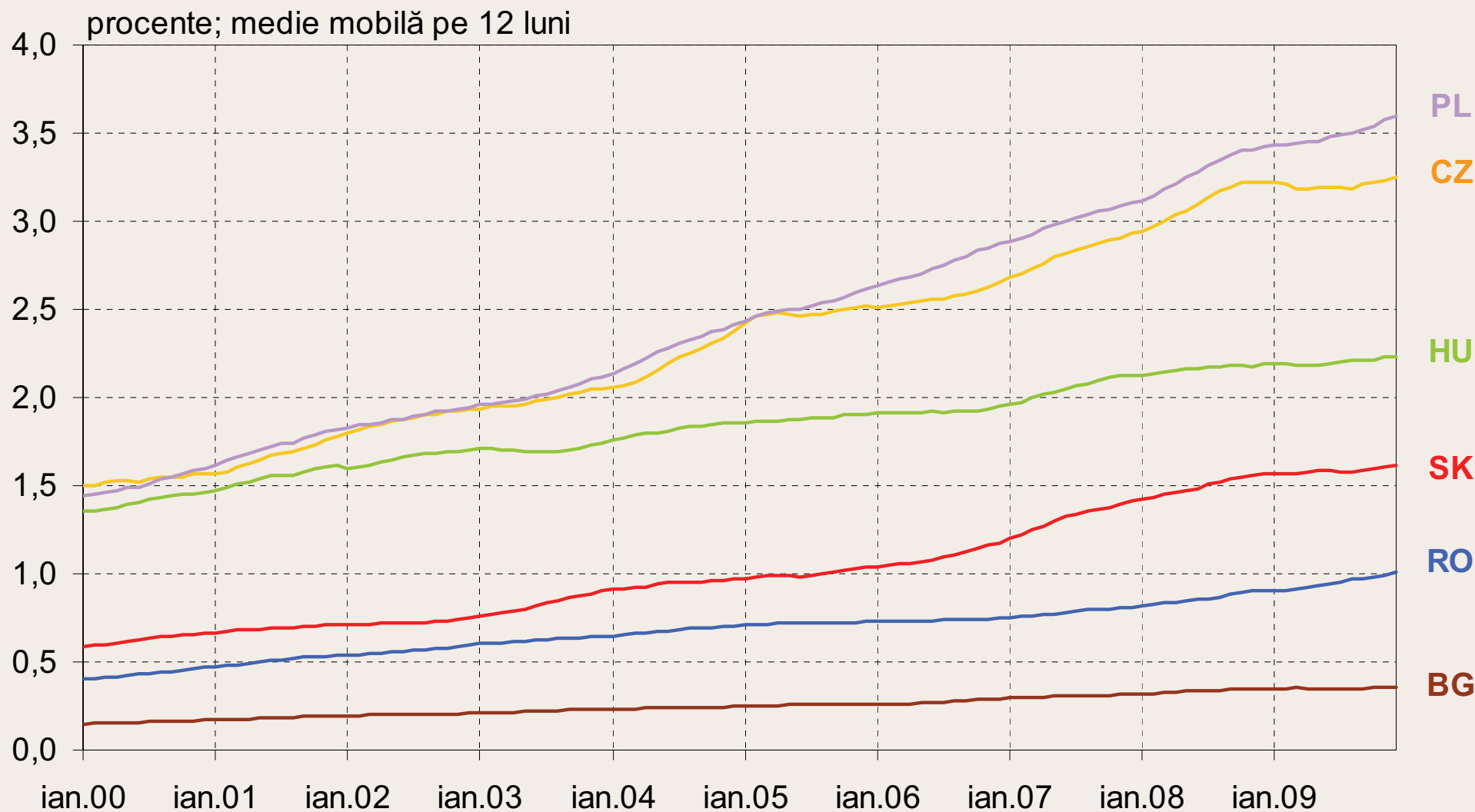
* (+) apreciere, (-) depreciere

Notă: Cota de piață 1 = exporturi RO către UE27/importuri intracomunitare UE27

Cota de piață 2 = importuri UE27 din RO/importuri intracomunitare UE27

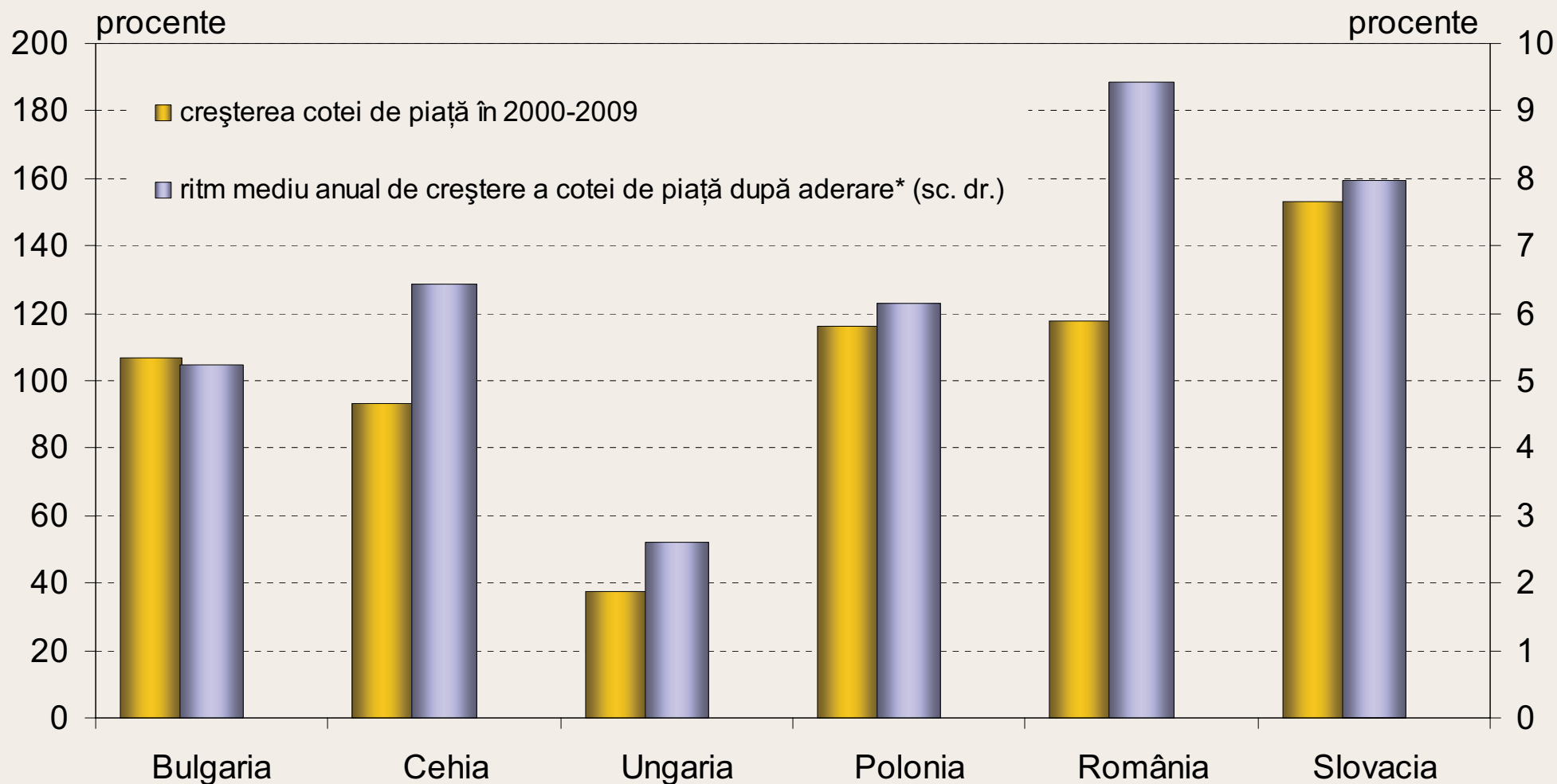
Sursa: BRI, Eurostat, calcule BNR

România: cota de piață este încă printre cele mai scăzute din regiune, ...

Sursa: Eurostat, calcule BNR

... dar viteza de creștere după aderare este superioară competitorilor

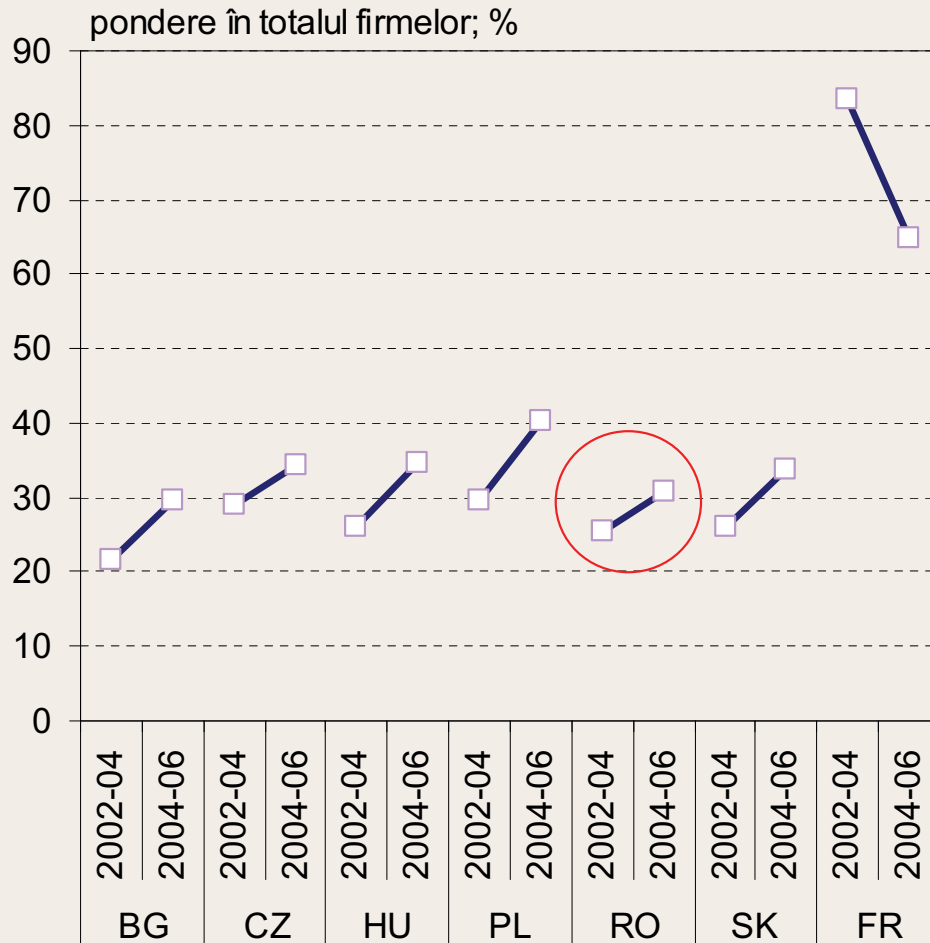
* momentul aderării: 2004 pentru CZ, HU, PL, SK;
2007 pentru BG, RO.

Sursa: Eurostat, calcule BNR

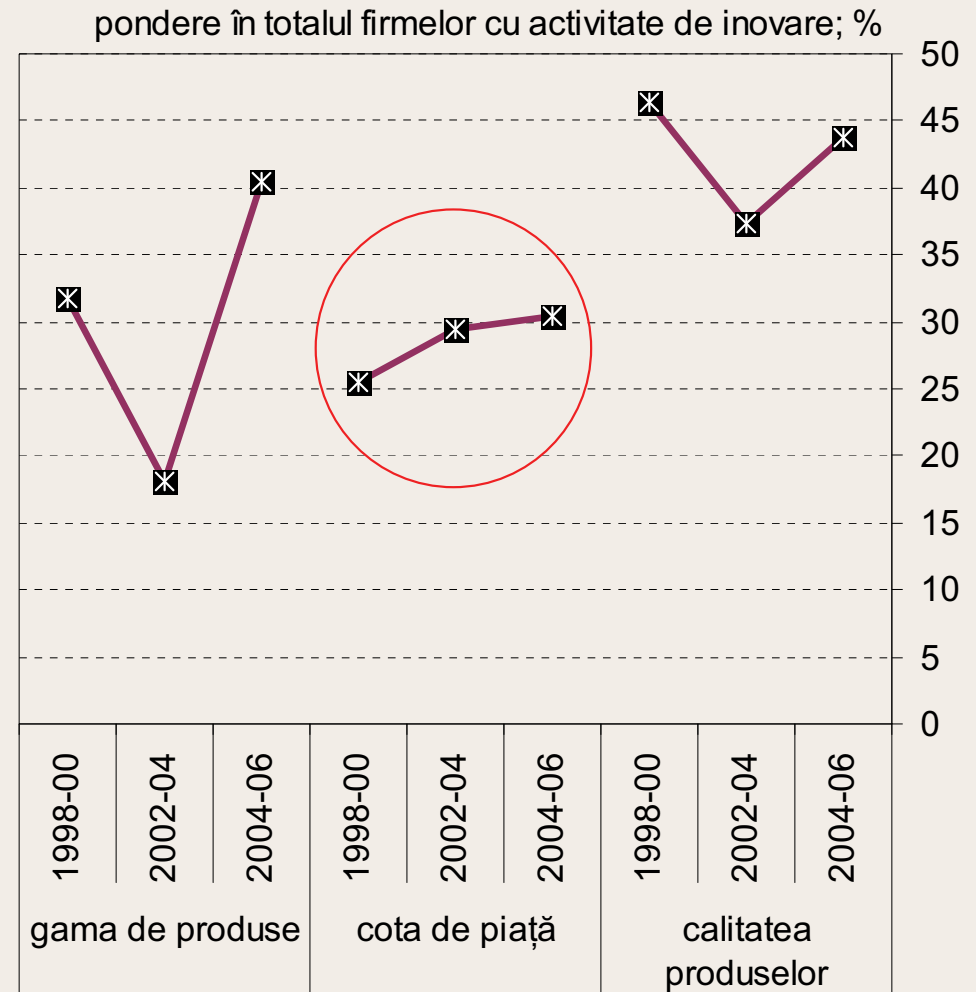
4. Competitivitatea non-preț

Variație modestă a ponderii firmelor inovative și a efectelor asupra cotei de piață

Comparații internaționale*

România*

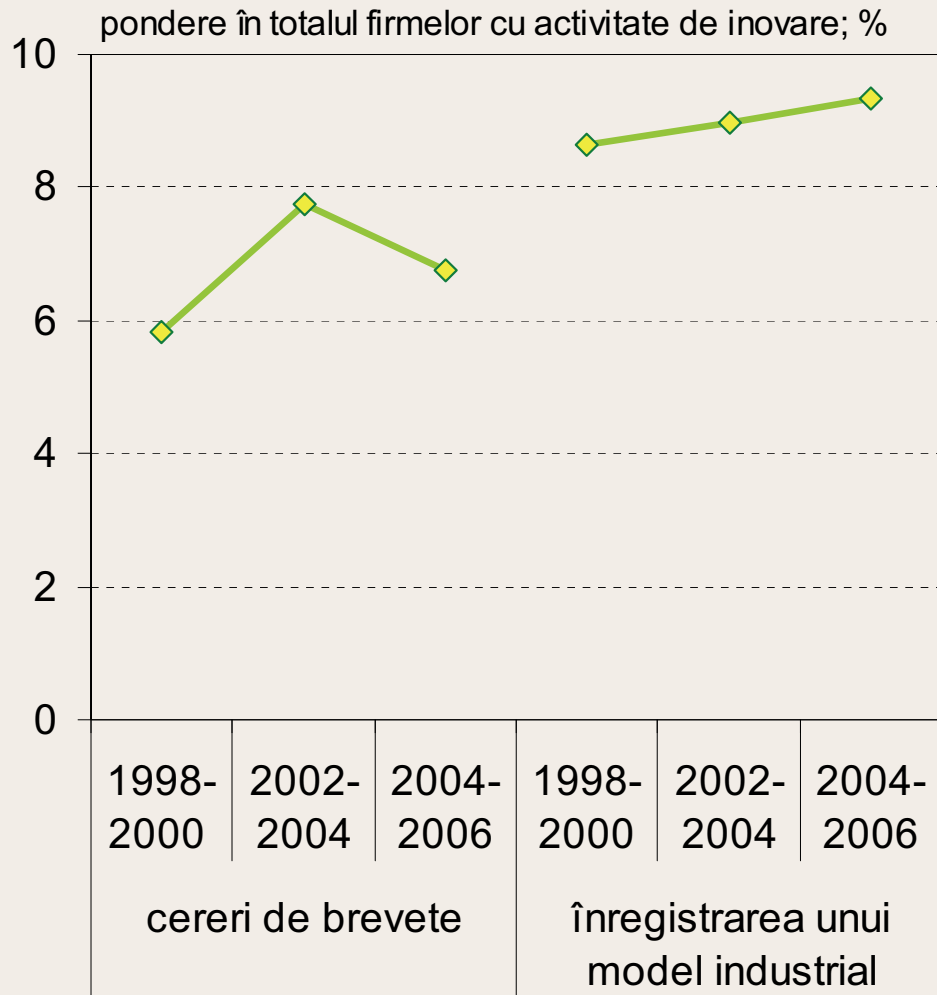

Sursa: Eurostat

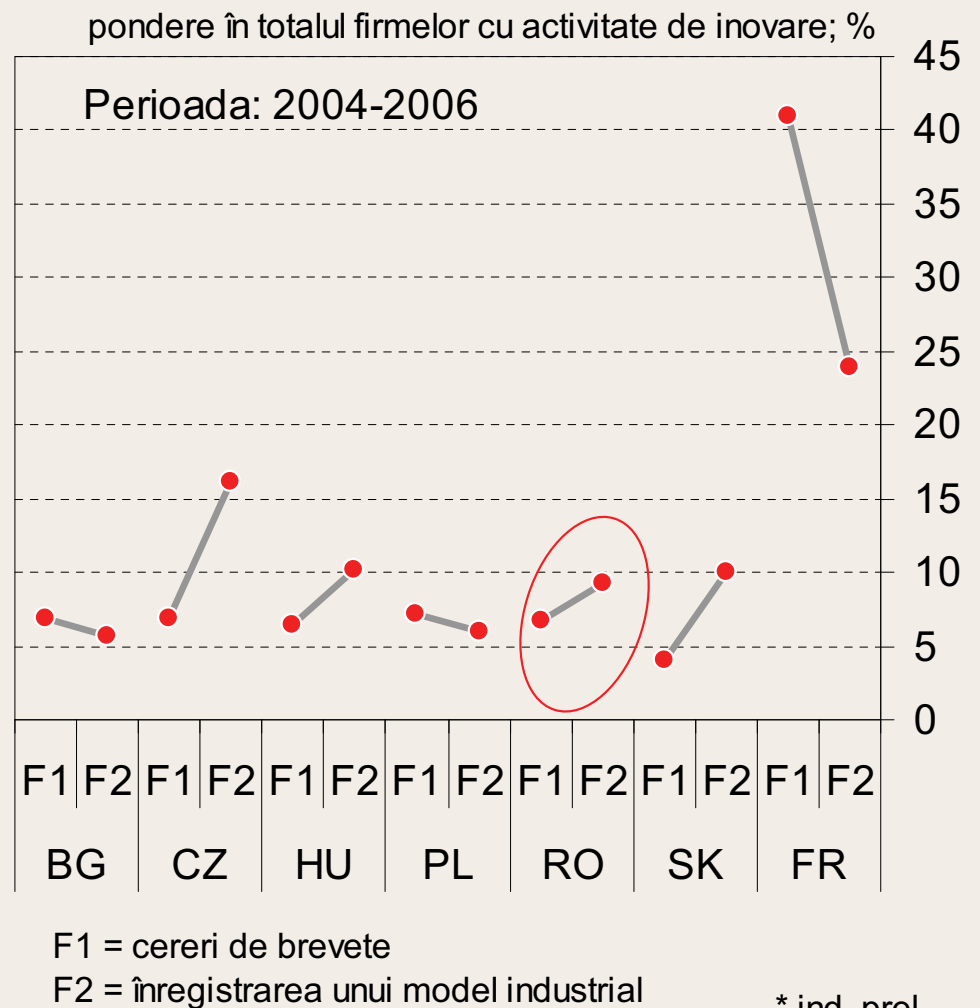
* ind. prel.

Preocupare redusă pentru invenții, dar în linie cu tendința regională

România*

Comparații internaționale*

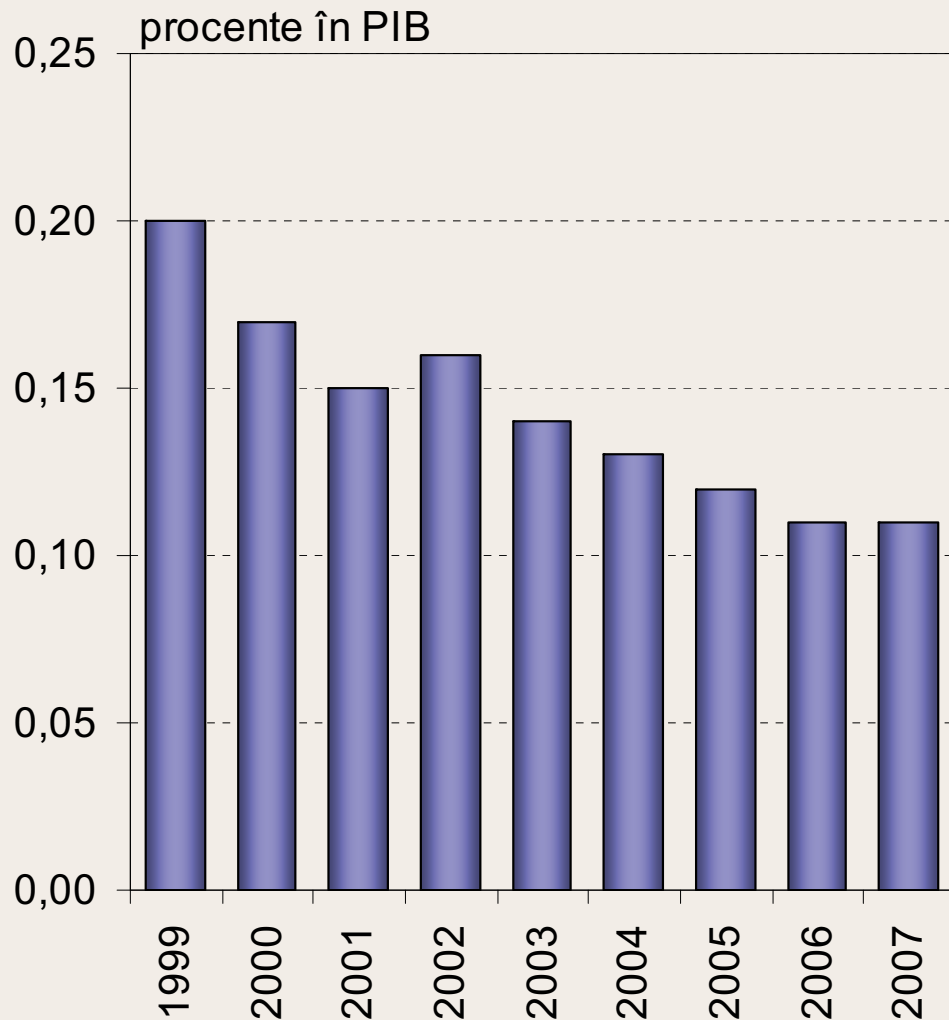

* ind. prel.

Sursa: Eurostat

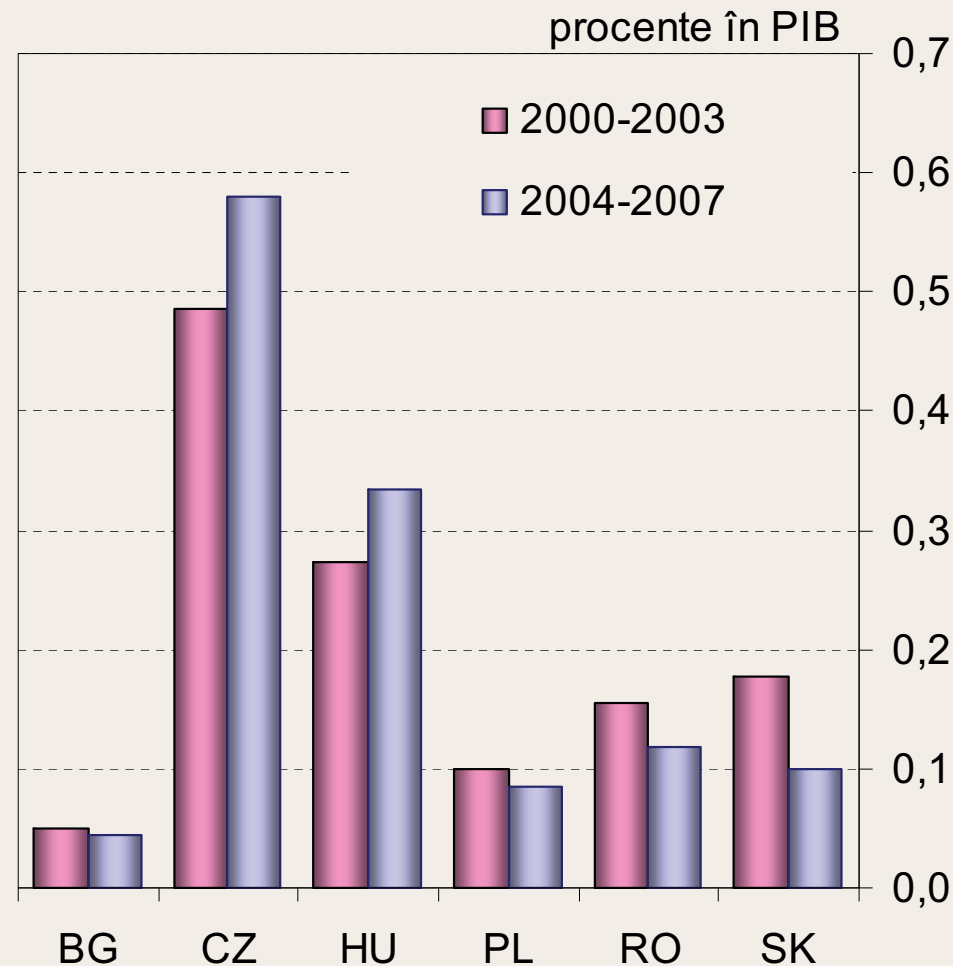
Bugetul *R&D* al companiilor românești din industria prelucrătoare nu a ținut pasul cu creșterea economică

România

Sursa: Eurostat

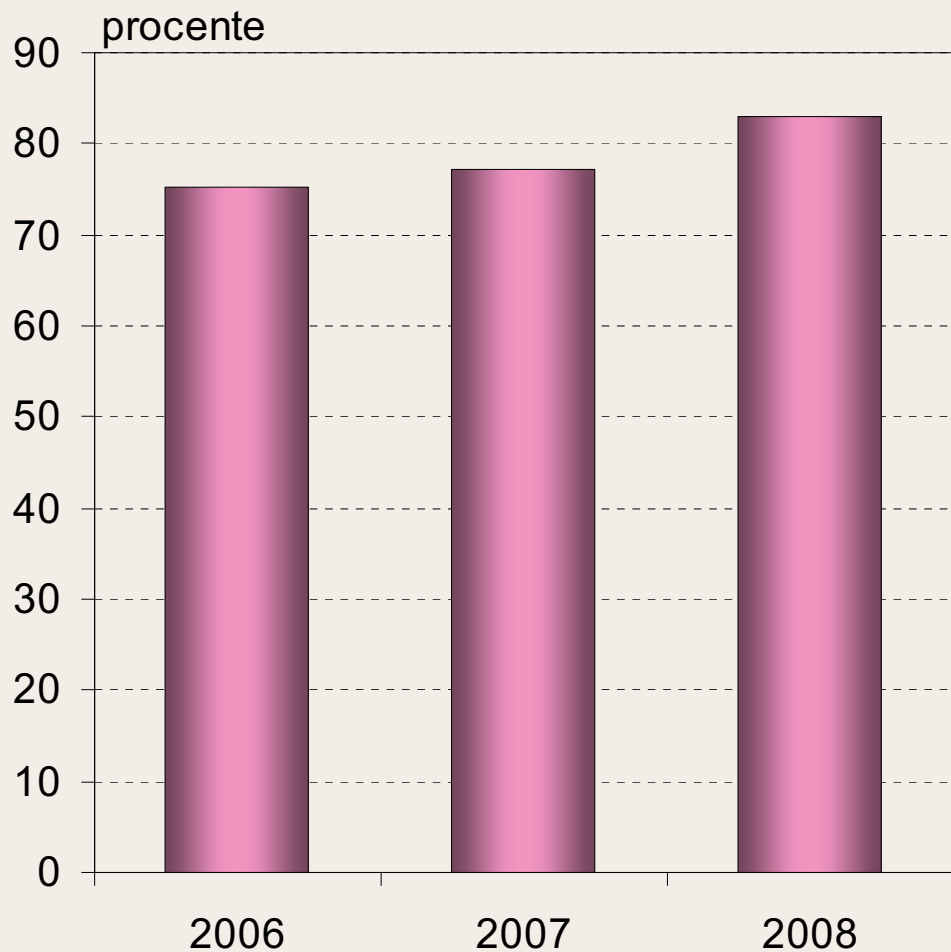
Comparație regională

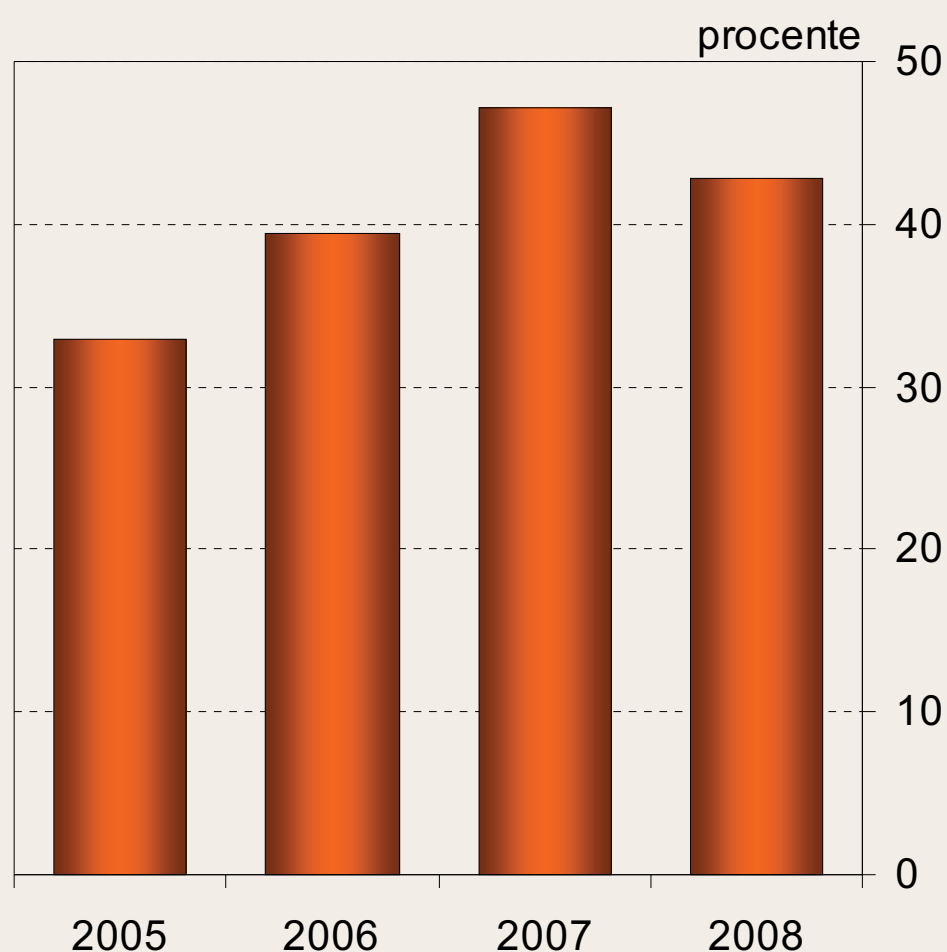
Sursa: Eurostat

Investițiile străine directe – factor important de susținere a exporturilor românești

Exporturi realizate de întreprinderi cu ISD din ind. prel.*

Ponderea investițiilor greenfield în totalul ISD** din ind. prel.

Sursa: BNR

* pondere în total exporturi

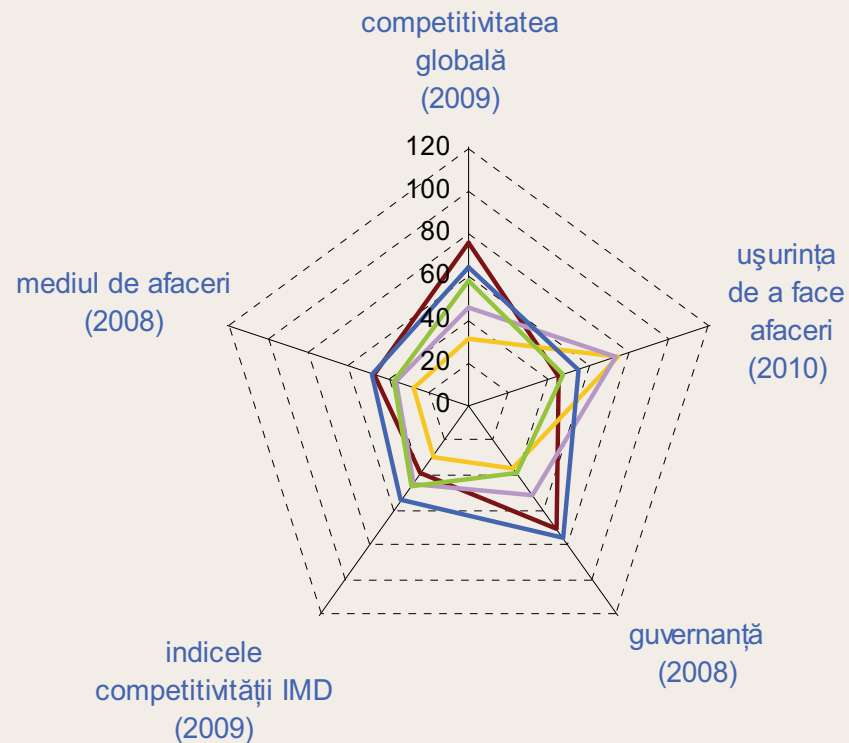
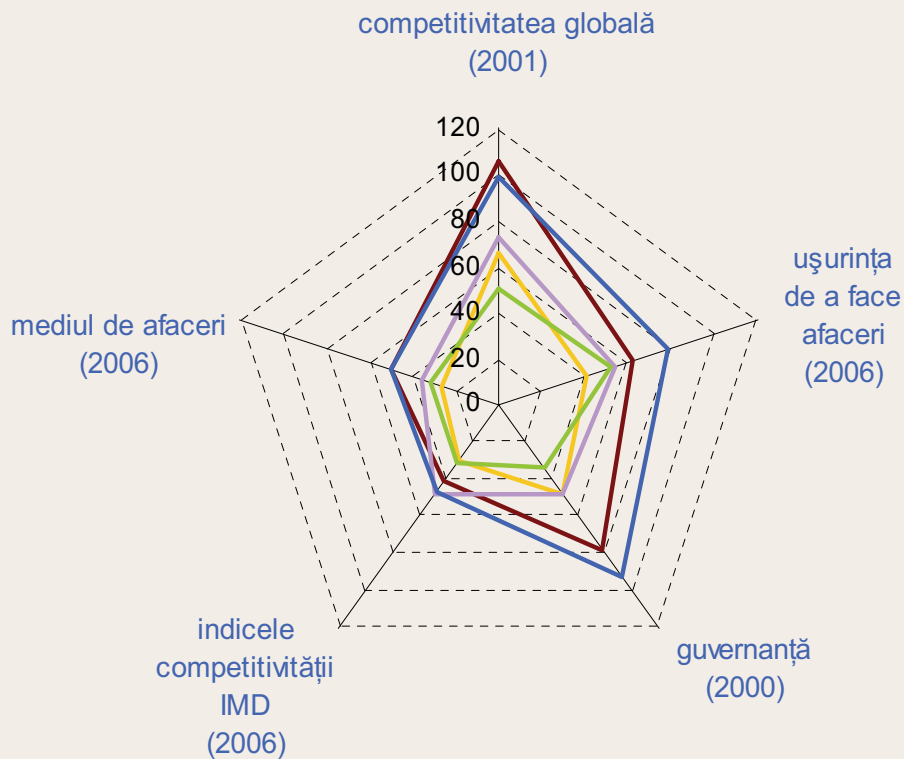
Sursa: BNR

** stoc

Relativă îmbunătățire a competitivității non-preț

*apropierea de centru
indică o poziție
favorabilă*

*apropierea de centru
indică o poziție
favorabilă*

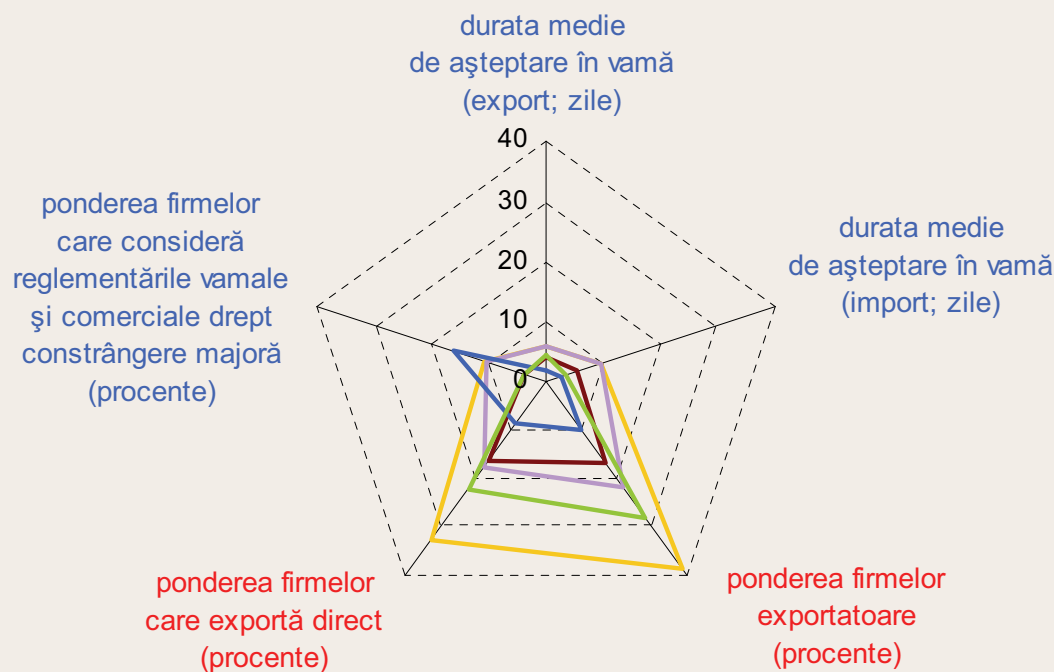

— Bulgaria — Cehia — Polonia — România — Ungaria

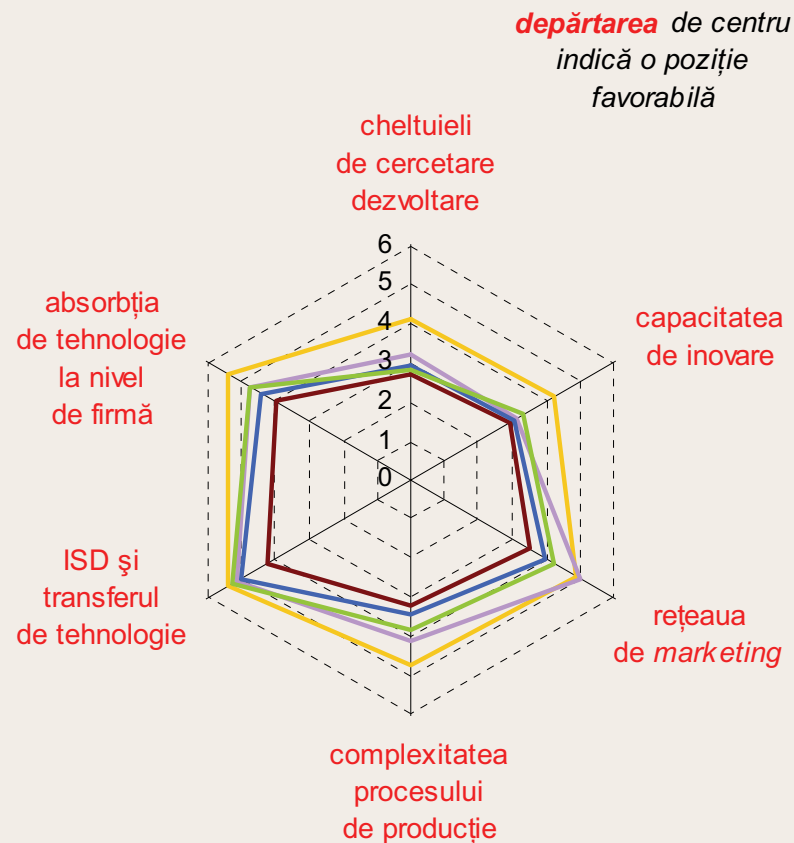
Sursa: World Economic Forum, World Bank (Doing Business Indicators, Governance Indicators), Economist Intelligence Unit, International Institute for Management Development (World Competitiveness Yearbook)

Poziție încă nefavorabilă față de competitori la majoritatea criteriilor

Comerțul exterior: cadrul de desfășurare

Indicele competitivității globale (2009): detalii

— Bulgaria — Cehia — Polonia — România — Ungaria

Sursa: World Economic Forum, World Bank (Enterprise Survey)

5. Concluzii

Concluzii (1)

- Cota de piață a exporturilor românești în UE rămâne încă redusă, dar viteza de creștere a acesteia s-a accelerat în ultimii ani
 - ✓ după aderare, ritm mediu anual de majorare a cotei de piață superior principalilor competitori
 - ✓ episoadele de apreciere substanțială a REER nu au erodat cota de piață

- Creșterea cotei de piață s-a realizat aproape integral pe seama efectului de competitivitate
 - ✓ efectul structural a devenit relevant doar în ultimii trei ani
 - ✓ competitivitatea prin preț a fost decisivă, în timp ce la nivelul competitivității non-preț progresele au fost modeste

Concluzii (2)

- Structura exporturilor românești s-a îmbunătățit mult din perspectiva nivelului tehnologic, fără a egala însă rezultatele altor țări din regiune
 - ✓ catalizator: investițiile străine directe
- Sectoarele în care sunt specializate exporturile românești nu au avut o evoluție favorabilă la nivelul comerțului intracomunitar
- **Bottom line:** Posibilitatea de exploatare a valențelor competitivității prin preț scade pe măsura progreselor în planul convergenței → accentul trebuie mutat pe competitivitatea non-preț